

4. Полонін О. В. Оподаткування об'єднань співвласників багатоквартирних будинків / А. В. Полонін. – Х. : МГО “Центр сприяння житловим та муніципальним реформам”, 2009. – 49 с.

5. Регіональні особливості ціноутворення на ринку об'єктів нерухомості, що приватизуються // Власність в Україні. – 2000. – № 1. – С. 42–43.

6. Экономика недвижимости : учеб. пособ. – М. : АВС; СПб. : СПбГАСУ, 2000. – 385 с.

Надійшла до редколегії 13.01.2012 р.

УДК 35.1

П. М. ДМИТРУК

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АР КРИМ

Проведено аналіз та вироблено рекомендації щодо вдосконалення організаційно-правових засад механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим. Запропоновано організаційний механізм державного регулювання економічної безпеки АР Крим, а також систему інструментів і методів його інституціоналізації.

Ключові слова: інституціоналізація, механізм, економічна безпека, регіон.

In the article the analysis and recommendations for improving the organizational and legal foundations of the mechanism of state regulation of economic security of the Crimea. Proposed institutional mechanism of state regulation of economic security of the Crimea, as well as system tools and methods for its institutionalization.

Key words: institutionalization, mechanism, economic security, the region.

Належний рівень економічної безпеки досягається завдяки здійсненню єдиної державної політики у вигляді системи скоординованих заходів, адекватних внутрішнім і зовнішнім загрозам. Без такої політики неможливо подолати наслідки зтяжної кризи, стабілізувати економічну ситуацію в Україні, створити ефективні механізми соціального захисту населення. Саме тому одним з найбільш актуальних завдань держави на сьогодні є формування та активна реалізація політики у сфері економічної безпеки України, в першу чергу, завдяки процесу вдосконалення організаційно-правового механізму її державного регулювання.

Проблеми вдосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки постійно перебувають у центрі уваги науковців. Але в більшості випадків вони досліджують лише окремі питання проблеми, пов'язані, насамперед, із формуванням базових засад забезпечення економічної безпеки, визначенням системи економічних інтересів і пріоритетів розвитку, формуванням

окремих заходів стосовно управління безпекою. Серед вітчизняних і зарубіжних авторів, праці яких присвячено зазначеним питанням, слід назвати таких дослідників, як Б. Губський, В. Бодров, Г. Дарнопиха, Т. Ковальчук, В. Пономаренко, Г. Пастернак-Таранушенко, Т. Клебанов, А. Сухоруков, З. Варналий, Р. Фокс.

Разом з тим, аспекти вдосконалення саме організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки регіону досліджено не повно, що вимагає подальшого розгляду.

Метою статті є вироблення рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-правових засад механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим; запропонування інституційного механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим.

Ефективна та результативна система організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки регіону передбачає, по-перше, наявність системи керівних документів щодо забезпечення економічної безпеки регіону (розроблених і затверджених установленим порядком); а по-друге, системну оцінку організації та функціонування (у контексті виявлення, попередження та нейтралізації загроз національним інтересам) механізму державного регулювання економічної безпеки. Під вказаним механізмом розуміється нормативно визначена, скоординована (взаємоузгоджена) у часі і просторі послідовність дій центральних і регіональних органів влади і комплекс використовуваних ними сил, засобів, функцій, принципів, методів та інструментів з метою реалізації концепції, стратегії та цільових комплексних програм забезпечення економічної безпеки держави на регіональному рівні.

З точки зору А. Сухорукова, формування ефективної системи організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки має здійснюватися шляхом розроблення необхідних правових норм, створення відповідних органів державної влади та управління, а також налагодження механізмів контролю за їхньою діяльністю [9, с. 95–98].

Реалізація організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки держави на всіх рівнях, у тому числі на регіональному, здійснюється на основі розподілу повноважень між органами державної та місцевої влади з використанням системи інструментів (цільові програми, діагностика тощо) та методів (економічні, соціально-психологічні та організаційно-розпорядчі). Схематично ці інструменти та методи наведено на рисунку 1.

Деякі автори вважають, що система організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки має відповідати таким основним вимогам:

- функціонувати в межах, визначених законом;
- забезпечувати надійний захист національної економіки;
- прогнозувати і своєчасно відвертати загрози економічній безпеці [2].

Вона має охоплювати органи законодавчої, виконавчої і судової влади, організації окремих громадян та їхні об'єднання і функціонувати в таких режимах:

- повсякденному;
- підвищеної готовності;
- глобального та локального застосування [Там же, с. 104–106].

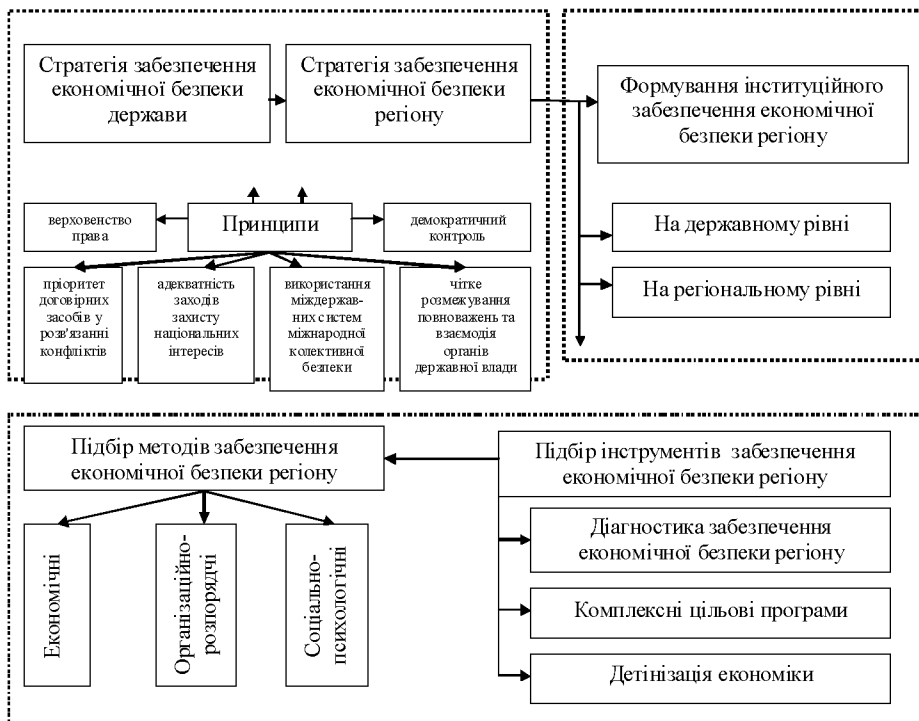

Рис. 1. Система інструментів і методів інституціоналізації організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим

У цілому система економічної безпеки має містити перелік основних функцій, організаційну структуру, перелік індикаторів, підсистему моніторингу індикаторів, підсистему аналітично-прогнозного забезпечення, повноваження основних суб'єктів системи економічної безпеки.

Перелік основних функцій виходить з мети, складу принципів, основних методів державного регулювання економічної безпеки та переліку національних економічних інтересів.

З позиції З. Варналія, основними функціями організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки є:

- створення органами державної влади самого організаційно-правового механізму та постійне підтримання його в належному стані;
- забезпечення дієздатності механізму;
- здійснення та забезпечення функціонування організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки;
- участь у міжнародних інституціях економічної безпеки [8, с. 90–93].

Якщо розглядати організаційну складову механізму державного регулювання економічної безпеки, то вона може містити визначену сукупність суб'єктів: державні органи, громадські організації, конкретні посадові особи. Необхідно

значити, що в умовах широкого залучення населення до управління суспільними процесами в якості елемента механізму державного регулювання економічної безпекою має стати запровадження саме громадського контролю за діяльністю органів державного управління та місцевого самоврядування.

Таким чином, вищевикладені результати нашого дослідження дозволяють представити організаційний механізм регулювання економічної безпеки в АР Крим у вигляді схеми (рис. 2).

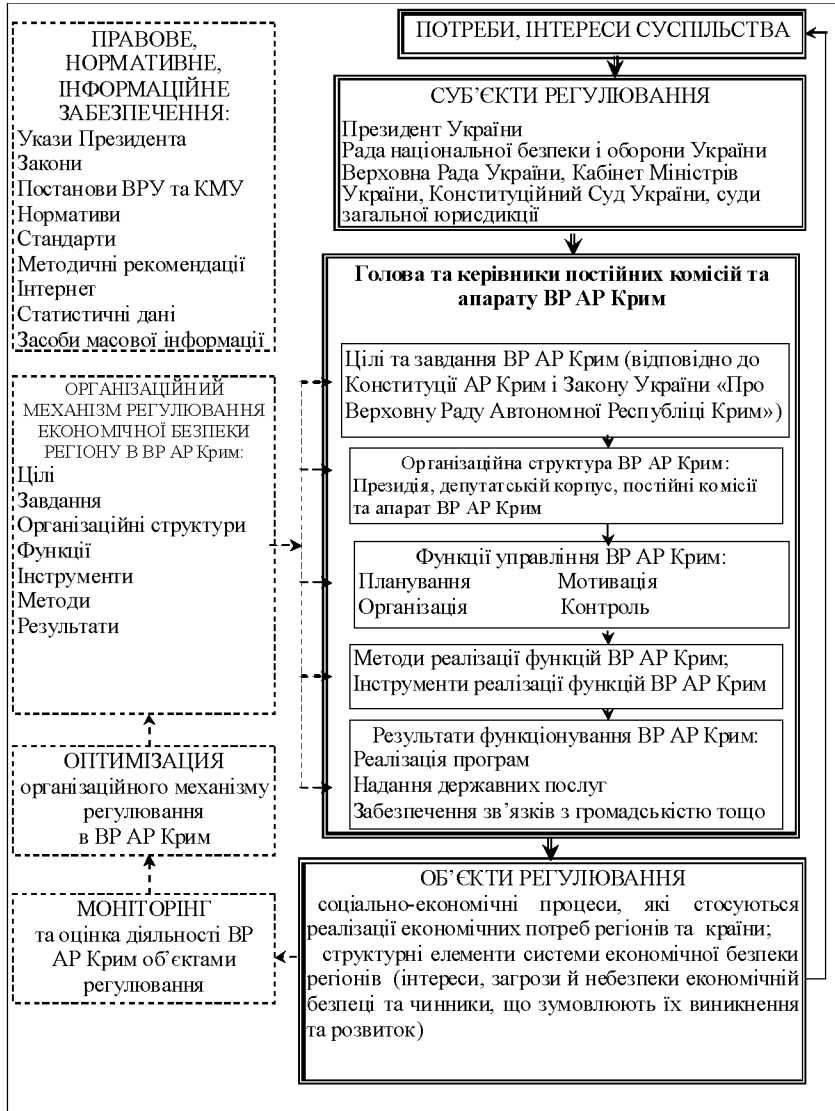

Рис. 2. Організаційний механізм державного регулювання економічної безпеки АР Крим

Україна має можливість виробити принципово нові механізми державного регулювання економічної безпеки регіонів. При цьому, на нашу думку, ефективні механізми управління економічною безпекою регіонів повинні поєднувати централізоване державне та регіональне прогнозування, планування і регулювання соціально-економічних процесів, їх збалансування та взаємоузгодженість.

Організаційно-правові засади механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим, що здійснюється суб'єктами державної влади в межах покладених на них завдань, охоплює широке коло питань, пов'язаних з окремими напрямками державної політики забезпечення економічної безпеки. На думку провідного вченого Ю. Римаренко, їх можливо класифікувати за такими групами:

1. Нормативно-правові акти, які визначають основні засади національної безпеки: Конституція України, закони України “Про основи національної безпеки України”, “Про оборону України”, “Про організацію оборонного планування” тощо, Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України та деякі інші.

2. Нормативно-правові акти, які визначають порядок утворення, завдання, функції, структуру, компетенцію суб'єктів забезпечення національної безпеки (на які покладено певні функції щодо реалізації механізмів регулювання економічної безпеки), основні положення організації та правового статусу державних органів у сфері забезпечення економічної безпеки, їх права та обов'язки, а також засоби забезпечення економічної безпеки. Це, зокрема, закони України “Про Раду національної безпеки і оборони України”, “Про Кабінет Міністрів України”, “Про Службу безпеки України”, “Про Національний банк України”.

3. Нормативно-правові акти, які стосуються становища суб'єктів забезпечення економічної безпеки та порядку взаємовідносин державних і недержавних інститутів у цій сфері, а також взаємних прав та обов'язків суб'єктів, які не підпорядковані один одному.

4. За порядком їх дії нормативно-правові акти у сфері економічної безпеки, які можна класифікувати за часом, простором та за колом осіб [7, с. 50].

Необхідно відмітити, що ця група правових актів включає норми, які діють на території України (їх становить переважна більшість), та галузевого характеру (у сфері оборони, економіки, в інформаційній сфері тощо).

За колом осіб нормативно-правові акти у сфері забезпечення економічної безпеки діють з огляду на поширення їх норм та правил на всіх учасників суспільних відносин (наприклад, Закон України “Про основи національної безпеки України”) чи на окремі їх групи (закони України “Про Службу безпеки України”, “Про прокуратуру”, “Про Національний банк України” тощо).

Окрім вищезгаданих, з метою забезпечення правового механізму економічної безпеки державою також приймається цілий комплекс кодифікованих юридичних документів. Такими юридичними документами виступають нормативно-правові акти, які регулюють питання захисту економічної безпеки України. Серед них необхідно виділити Кримінальний, Кримінально-процесуальний, Кримінально-виконавчий, Цивільний, Цивільно-процесуальний, Митний, Бюджетний та деякі інші кодекси України.

Значені юридичні документи стосуються забезпечення як внутрішньої, так і зовнішньої економічної безпеки. Але окремою групою слід виділити нормативно-правові акти, які регулюють питання економічної безпеки в контексті міжнародних відносин. Це, зокрема, джерела міжнародного права – міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання законів інші нормативні акти, які також становлять правову основу забезпечення економічної безпеки.

Аналізуючи комплекс юридичних документів, що регулюють діяльність суб'єктів правового механізму забезпечення економічної безпеки, можна стверджувати, що в Україні на сьогодні напрацьовано значну концептуальну та нормативно-правову базу в цій сфері. Проте все ще гостро постає потреба в розробленні багатьох програмних і нормативних документів у різних галузях економічної безпеки.

Виходячи з вищевикладеного, на нашу думку, з метою вдосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим необхідно здійснити такі заходи:

- розміщення нових державних (або підконтрольних державі) підприємств;
- приватизація державних підприємств, придбання акцій приватних фірм та інші форми зміни співвідношення частини державного та приватного секторів в економічному розвитку АР Крим;
- видача державних субсидій місцевим органам влади, що обумовлені вимогами, наприклад, пайової участі регіональних органів у фінансуванні національних програм, а також спеціальні субсидії, що передбачають вільне витрачання коштів на розсуд органів місцевої влади;
- направлення регіонально орієнтованих державних інвестицій у виробничу, соціальну та екологічну інфраструктуру (наприклад, для будівництва доріг, аеродромів, портів, меліорації земель, спорудження об'єктів сфери освіти, охорони здоров'я, комунального господарства, відпочинку та туризму, охорони довкілля тощо);
- видача субсидій і кредитів приватним компаніям для стимулювання ділової активності у проблемних регіонах, включно для придбання промислових споруд, машин, устаткування, відшкодування витрат на робочу силу, транспортних та енергетичних витрат, виплат страхових внесків, орендної плати тощо;
- законодавче регулювання термінів амортизації основних засобів, зокрема, надання прав прискореної амортизації;
- державні замовлення на продукцію та послуги приватних фірм;
- податкова політика щодо застосування різних знижок, пільг або повного звільнення від окремих податків для стимулювання розміщення виробництва у регіонах пріоритетного розвитку, виключення із системи податкових пільг за інвестиції в перенаселених або перенасичених виробництвом районах тощо;
- регіонально диференційовані програми зайнятості, професійної підготовки, житлового будівництва, охорони довкілля тощо;
- заходи щодо стимулювання мобільності населення та виробництва, зокрема, міграційні субсидії або премії для переселенців або переміщуваних виробництв;

- дозволи, заборони, ліцензії, сертифікати та інші засоби прямого контролю будівництва виробничих об'єктів та адміністративних споруд;
- нормування, раціоналізація споживання окремих видів ресурсів, наприклад, будівельних матеріалів;
- правові норми щодо землекористування, охорони довкілля та інших сфер діяльності.

Функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим пов'язане із конкретними об'єктами та суб'єктами – юридичними та фізичними особами, тому необхідно зазначити, що в результаті кожний із інструментів якщо не прямо, то опосередковано впливає на громадян: рівнями та джерелами доходів; умовами надання освіти; житловими умовами, а також за допомогою реалізації інших економічних і соціальних, кількісних та якісних характеристик життя. Визначення правових обмежень використання тих чи інших засобів, законність їх запровадження забезпечують конкретні законодавчі, виконавчі та судові органи національного та регіонального рівнів, в також уповноважені ними установи.

Реалізація організаційно-правових засад механізму державного регулювання економічної безпеки повинна забезпечувати повноцінне та збалансоване існування на конкретній території людини, суспільства і природи; гарантування їх узгодженого, не руйнівного щодо один одного, відтворення.

За результатами проведеного дослідження, розроблено організаційно-правовий механізм державного регулювання економічної безпеки в АР Крим та основні інструменти і методи його інституціоналізації. Зокрема елементи цього механізму, а також логіка його функціонування відображено у відповідних схемах (рис. 1 і 2).

Запропоновані заходи вдосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим дають змогу забезпечувати повноцінне та збалансоване існування на конкретній території людини, суспільства і природи; гарантування їх узгодженого, не руйнівного щодо один одного, відтворення.

У подальшому необхідна розробка методики практичної реалізації запропонованого організаційно-правового механізму державного регулювання економічної безпеки АР Крим.

Література:

1. *Губський Б. В.* Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. – К. : Укрархбудін-форм, 2001. – 121 с.
2. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. – К. : Академвидав, 2010. – 520 с.
3. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України // ВВР України. – 1998. – № 35.
4. *Ковальчук Т. Т.* Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика / Т. Т. Ковальчук. – К. : Знання, 2004. – 638 с.
5. *Пастернак-Таранушенко Г. А.* Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / Г. А. Пастернак-Таранушенко ; за ред. проф. Б. Кравченка. – К. : Кондор, 2009. – 302 с.

6. Пономаренко В. С. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебанова, Н. Л. Чернова. – Х. : ИНЖЭК, 2011. – 144 с.

7. Приватне життя і поліція: (Концептуальні підходи. Теорія та практика) / відп. ред. Ю. І. Римаренко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького ; НАН України та ін. – К. : КНТ, 2006. – 737 с. – (Людина. Суспільство. Поліція).

8. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання України, 2010. – 498 с.

9. Система економічної безпеки держави / за заг. ред. д. е. н., проф., заслуженого економіста України А. І. Сухорукова ; Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при РНБО України. – К. : ВД “Стилос”, 2009. – 685 с.

10. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 11.

11. Фокс Р. А. Трансграничное экономическое сотрудничество как фактор модернизации периферийных территорий / Р. А. Фокс // Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі : матеріали міжнар. наук.-теорет. конф., 8-9 лют. 2006 р. / [уклад. Г. О. Нестеренко ; за ред. В. П. Беха]. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. – 364 с.

Надійшла до редколегії 29.12.2011 р.

УДК 35:311:36

О. М. КОВАЛЕНКО

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЯК ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ У КАТЕГОРІЯХ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Розглянуто сучасні підходи до формування критеріїв соціальних стандартів на засадах соціальної справедливості.

Ключові слова: соціальний аудит, соціальна відповідальність, корупція, тіньова економіка, тіньова заробітна плата, соціально-правовий контроль.

In the article modern approaches are examined to forming of criteria of social standards on principles of social justice.

Key words: social audit, social responsibility, corruption, shadow economy, shadow ettlings, socially legal control.

Вирішення комплексу соціальних проблем було закладено в основу парадигми сталого розвитку і є основою для формування соціальної відповідальності бізнесу як об'єкта державного управління.

З іншого боку, соціальна відповідальність бізнесу не може існувати в соціальній системі, в якій держава не виконує своїх соціальних зобов'язань і в цьому сенсі